

Invoerrechten met een koninklijk tintje

WFR 2026/86

Verslag van de algemene ledenvergadering van de Koninklijke Vereniging voor Belastingwetenschap over importheffingen in roerige tijden, gehouden op 3 februari 2026 in Den Haag.

1. Opening

Op dinsdag 3 februari 2026 vond de algemene ledenvergadering van de Koninklijke Vereniging voor Belastingwetenschap (de Vereniging) plaats in Den Haag. Deze vergadering stond in het teken van importheffingen² in roerige tijden en de toekenning van het predicaat ‘Koninklijk’ aan de Vereniging.

Bij de opening van de vergadering neemt Essers³ kort het woord. Hij verwelkomt de aanwezigen en in het bijzonder de Commissaris van de Koning, de heer Kolff (de Commissaris). Voordat wordt gestart met het inhoudelijke gedeelte van de vergadering krijgt de Commissaris het woord.

2. Toekenning predicaat ‘Koninklijk’

De Commissaris – zelf ooit nog werkzaam geweest als estate planner – refereert aan het honderdjarig bestaan en aan de maatschappelijke positie van de Vereniging als een vaste waarde in het publieke debat over belastingen, recht en rechtvaardigheid die zij gedurende haar bestaan heeft verworven. Vervolgens neemt hij de aanwezigen mee in de geschiedenis van de Vereniging ter illustratie van haar bestaansrecht. Mede door de uiteenlopende achtergronden van de leden groeit de Vereniging uit tot een forum van gezag en reflectie. Kwaliteit en intellectuele nieuwsgierigheid staan centraal, hetgeen bepalend is voor het karakter van de vereniging. Bestaansrecht ontstaat niet door leeftijd, maar juist door voortdurende relevantie, door kwaliteit en door de bereidheid van de Vereniging om kritisch te blijven kijken naar de maatschappij en haarzelf. De Vereniging heeft die houding een eeuw lang weten vast te houden, waarmee zij een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan het fiscale stelsel en het publieke debat in Nederland.

Dan volgt de officiële uitreiking en spreekt de Commissaris uit dat het Zijne Majesteit de Koning heeft behaagd aan de Vereniging het recht toe te kennen het predicaat ‘Koninklijk’ te voeren. Zij mag zich voortaan de Koninklijke Vereni-

ging voor Belastingwetenschap noemen. Essers neemt de oorkonde namens de Vereniging in ontvangst. Ter afsluiting beschrijft de Commissaris de uitgebreide procedure die voorafgaat aan de toekenning van het predicaat en benadrukt hij dat het zeker geen automatisme is dat dit predicaat wordt verleend. Het predicaat vormt een erkenning van de buitengewone toewijding en een aanmoediging om door te gaan. De Commissaris feliciteert de leden van de Vereniging en geeft het woord terug aan Essers.

Essers bedankt de Commissaris en bespreekt onder meer de maatschappelijke rol van de Vereniging en het werk van de door de Vereniging geïnstalleerde commissies. Verder spreekt hij een woord van dank uit richting diverse (oud-)leden en (oud-)leden van het bestuur. Tot slot overhandigt hij een exemplaar van de jubileumbundel ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan aan de Commissaris, waarna een korte pauze wordt ingelast om het glas te heffen op de toekenning van het predicaat ‘Koninklijk’.

3. Heffing van invoerrechten in een veranderende wereld door Schippers

Na de afronding van het huishoudelijke gedeelte introduceert Kavelaars⁴ het thema van vanmiddag en de eerste spreker.

Schippers⁵ trapt het wetenschappelijke gedeelte van de ledenvergadering af. Hij neemt de aanwezigen mee in de ontwikkelingen op het gebied van internationale handel en gaat in op de handelspolitiek van de Amerikaanse president Trump. Om de huidige ontwikkelingen op dit gebied in perspectief te kunnen plaatsen, start Schippers met een kort overzicht van de geopolitieke en macro-economische factoren met betrekking tot globalisering. Na de Tweede Wereldoorlog bestond een sterk vertrouwen in internationale organisaties, zoals de Verenigde Naties en de World Trade Organisation (WTO), was het geloof in het kapitalisme sterk en was sprake van een sterke uitbreiding van vrijhandelsnetwerken. Als gevolg van een sterke groei van de middenklasse en de daarmee samenhangende toename van de consumptie moet het bedrijfsleven zich anders gaan organiseren. Het richt zich steeds meer op schaalvergroting en internationale productie en zet zogenoemde offshore locations op van waaruit afzetmarkten over de gehele wereld worden bediend. In de jaren 2007 en 2008 waarin wereldwijd sprake was van een kredietcrisis, begint het een en ander te schuiven. De crisis tast

¹ Rick de Waard is werkzaam bij het wetenschappelijk bureau van de Hoge Raad der Nederlanden.

² In Unierechtelijk verband wordt in beginsel gesproken over douanerechten. In het vervolg van dit verslag wordt de term ‘invoerrechten’ gehanteerd.

³ P.H.J. Essers is emeritus hoogleraar belastingrecht aan Tilburg University en voorzitter van de Vereniging.

⁴ P. Kavelaars is emeritus hoogleraar fiscale economie aan de Erasmus School of Economics, verbonden aan het Fiscaal Economisch Instituut van de Erasmus Universiteit en secretaris/penningmeester van de Vereniging.

⁵ M.L. Schippers is universitair hoofddocent douanerecht aan de Erasmus School of Law en verbonden aan EY.

het vertrouwen aan en er ontstaan meer nationalistische bewegingen, die mede de aanleiding vormen voor de Brexit en de eerste termijn van president Trump. Door al deze ontwikkelingen vallen handelsblokken uiteen. Tegelijkertijd zijn landen ook weer op zoek naar nieuwe handelsrelaties, waarvan het vrijhandelsakkoord tussen India en de Europese Unie (EU) een recent voorbeeld is. Naar aanleiding van deze geopolitieke ontwikkelingen vraagt Schippers zich af of gesproken kan worden van deglobalisering of juist van globalisering 2.0. Verder merkt hij op dat deze geopolitieke ontwikkelingen hun weerslag hebben op de internationale handel; supply chains worden meer regionaal georganiseerd, zodat deze minder kwetsbaar zijn in geval van bijvoorbeeld handelsoorlogen of het sluiten van grenzen in verband met epidemieën.

Vervolgens behandelt Schippers drie uitgangspunten van de internationale handel: (i) rule based trade, (ii) multilateralisme en (iii) rule of law. Deze uitgangspunten hangen aldus samen dat onder de internationale paraplu van de WTO regels zijn opgesteld waaraan alle actoren, inclusief overheden, zich dienen te houden. Tegenwoordig is dit overigens geen vanzelfsprekendheid meer. Schippers wijst in dit verband op de geschillenbeslechting bij de WTO. Als gevolg van het trainen van de benoemingen van rechters in het beroepsorgaan van de WTO, functioneert dit orgaan niet meer en worden handelsgeschillen tussen landen nu meer bilateraal uitgevochten. Dit doet afbreuk aan genoemde uitgangspunten en het WTO-recht waarvan één van de leidende principes het meestbegunstigingsbeginsel is. Dit beginsel houdt in dat een handelsvoordeel voor één WTO-lid automatisch ook geldt voor alle andere WTO-leden. Het voorgaande geldt echter niet indien bijvoorbeeld sprake is van een vrijhandelsakkoord of een douane-unie.

Schippers vervolgt zijn bijdrage met een korte uiteenzetting van de redenen waarom invoerrechten worden geheven, te weten: de bescherming van de binnenlandse economie, het genereren van inkomsten voor de overheid en het gebruik als instrument voor handelsbeleid en regulering. Dit vormt direct een spreekwoordelijk bruggetje naar het overzicht van de handelspolitiek van de regering-Trump dat Schippers daarna geeft. In de loop van 2025 voert de Amerikaanse regering verschillende sectorspecifieke invoerrechten in op onder andere aluminium, staal en koperproducten.⁶ Op deze invoerrechten kwamen – in strijd met het meestbegunstigingsbeginsel – allerlei uitzonderingen. Ook de EU kreeg te maken met aanvullende invoerrechten. Naast het invoeren van sectorspecifieke invoerrechten kondigde de Amerikaanse regering in april van vorig jaar aan

6 Deze zijn ingesteld op grond van section 232 van de Trade Expansion Act 1962 die de president van de VS machtigt om tarieven of beperkingen op te leggen op invoer die een bedreiging vormt voor de nationale veiligheid. Dit dient te worden vastgesteld op basis van een onderzoek van het ministerie van Handel. Op de rechtsbasis van de diverse invoerrechten gaat de volgendespreker verder in.

dat een algemeen tarief van 10% en landspecifieke ad valoremrechten zouden gaan gelden. Voor de EU bedroeg dit landspecifieke tarief 20%. Later is gedreigd dit tarief te verhogen naar 30%. In een poging het handelsconflict te beslechten, hebben de EU en de Verenigde Staten (VS) in het Schotse Turnberry een raamwerkovereenkomst gesloten. Op grond van deze overeenkomst zullen de VS onder andere een vast tarief van 15% instellen met betrekking tot nageenog alle goederen van oorsprong uit de EU, tenzij het tarief van het meest begunstigde land (MFN-tarief) op een bepaald goed hoger is. In ruil hiervoor schaft de EU onder andere alle invoerrechten op Amerikaanse industriële goederen af en zal de EU zich inzetten voor een verdere vereenvoudiging van CBAM⁷ en andere duurzaamheidsmaatregelen. Het Europees Parlement uitte vervolgens zijn zorgen over verschillende onderdelen van de gesloten raamwerkovereenkomst. De Europese Commissie heeft op dit moment twee voorstellen voor verordeningen ingediend om de invoerrechten op goederen van oorsprong uit de VS te verlagen.⁸ Tot besluit van zijn bijdrage merkt Schippers op dat de EU geen haast lijkt te maken met het wetgevingsproces en dat deze voorstellen tot verlaging van de invoerrechten geen terugwerkende kracht hebben, terwijl de regering van de VS al wel verlagingen toepast.

4. Juridische beschouwing van Amerikaanse invoerrechten door Vos

Na de introductie in de wondere wereld van de internationale handel en invoerrechten was het woord aan Vos.⁹ Voordat Vos onder andere ingaat op juridische houdbaarheid van de (aanvullende) Amerikaanse invoerrechten, bespreekt hij enkele procesrechtelijke ervaringen in relatie tot de Nederlandse Douane. Zijn ervaring is dat bezwaren doorgaans worden afgewezen en er achteraf nog relevante stukken boven water komen. Vos doet om die reden een oproep aan inspecteurs om de bezwaarprocedure serieuzer te nemen en direct alle op de zaak betrekking hebbende stukken te overleggen. Zelfs als een uitnodiging tot betaling (utb) in beroep wordt vernietigd op grond van een schending van het verdedigingsbeginsel, signaleert Vos dat in de praktijk de inspecteur veelal een nieuwe utb uitreikt. In zijn optiek heeft de uitspraak gezag van gewijsde. Daarnaast dient meer de nadruk te worden gelegd op naleving van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur, hetgeen de uitreiking van een nieuwe utb naar zijn

7 Carbon Border Adjustment Mechanism.

8 Voorstel voor een VERORDENING VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD betreffende de aanpassing van de douanerechten op de invoer van bepaalde goederen van oorsprong uit de Verenigde Staten van Amerika en de opening van tariefcontingenten voor de invoer van bepaalde goederen van oorsprong uit de Verenigde Staten van Amerika, 28 augustus 2025, COM(2025)471 final en Voorstel voor een VERORDENING VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD betreffende het niet toepassen van douanerechten op de invoer van bepaalde goederen, 28 augustus 2025, COM(2025)472 final.

9 R. Vos is advocaat en managing partner bij Hertoghs advocaten.

mening verhindert. Hij kan zich dan ook niet vinden in de huidige werkwijze van inspecteurs, waarbij hij direct opmerkt dat de jurisprudentie van de Hoge Raad in beginsel hieraan niet in de weg staat. In het verlengde hiervan pleit Vos ervoor dat een schending van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur automatisch tot gegrondverklaring van het beroep of ten minste tot een integrale proceskostenvergoeding zou moeten leiden. Indien nogmaals een utb wordt uitgereikt, zou een integrale vergoeding van de proceskosten met betrekking tot de eerste bezwaar- en beroepsprocedure ook goed passen, aangezien belanghebbende tweemaal wordt geconfronteerd met proceskosten.

Na zijn procesrechtelijke beschouwing staat Vos kort stil bij de invoerrechten die de Amerikaanse regering heeft aangekondigd en/of daadwerkelijk heeft ingevoerd in 2025 en 2026. Daarna gaat hij in op de juridische procedures met betrekking tot de ingestelde invoerrechten die voor het Hooggerechtshof van de VS spelen. De invoerrechten die de VS hebben ingesteld in februari 2025 met betrekking tot de fentanylcrisis ('fentanyl tariffs') en hebben ingesteld in april 2025 met betrekking tot landen waarmee de VS langdurig handelstekorten hebben ('liberation day tariffs') zijn met name gebaseerd op de International Emergency Economic Powers Act 1977 (IEEPA). Deze wet verleent de president noodbevoegdheden om economische transacties te reguleren wanneer sprake is van een 'unusual and extraordinary threat' van buitenlandse oorsprong voor de nationale veiligheid, het buitenlandse beleid of de economie. President Trump is de eerste president die de IEEPA heeft gebruikt om invoerrechten in te stellen. De in de VS lopende procedures draaien om de vraag of president Trump op basis van deze wet is bevoegd om omvangrijke invoerrechten in te stellen. Hierbij spelen fundamentele rechtsvragen over de scheiding der machten, de bevoegdheid om belastingen te heffen en de reikwijdte van de presidentiële noodbevoegdheden. De voor het Hooggerechtshof van de VS lopende procedures zien enkel op de invoerrechten die zijn ingesteld op basis van de IEEPA, waardoor de invoerrechten die zijn ingesteld op basis van andere wetten (bijv. met betrekking tot aluminium en staal) voorlopig buiten schot blijven. Lagere rechters in de VS hebben reeds geoordeeld dat de ingestelde invoerrechten 'illegaal' zijn. Hieraan leggen zij in de kern ten grondslag dat de president de reikwijdte van zijn bevoegdheden op basis van de IEEPA heeft overschreden en dat de bevoegdheid tot het instellen van invoerrechten niet bij de president ligt maar bij het Congres. Het Hooggerechtshof van de VS heeft inmiddels een tweetal zaken geselecteerd voor een hoorzitting.¹⁰ De uitspraken worden

op dit moment eind februari 2026 verwacht.¹¹ De invoerrechten blijven van kracht zolang het Hooggerechtshof nog geen oordeel heeft gevelde. Vos haalt een poll aan waaruit kan worden afgeleid dat een kans van 32% bestaat dat president Trump in het gelijk wordt gesteld. Daarentegen blijkt uit een andere poll dat slechts 10% verwacht dat het Hooggerechtshof de president zal dwingen tot terugbetaling van reeds geheven invoerrechten.

Dat brengt Vos bij het laatste onderdeel van zijn bijdrage: de terugbetaling van de invoerrechten. Vos geeft aan dat advocaten in de VS al waarschuwen voor een langdurige afwikkeling van eventuele terugbetalingen, ondanks de invoering van een nieuw digitaal terugbetalingssysteem. Alle procesuele mogelijkheden om terugbetalingen te voorkomen (zullen) worden ingezet. Zo dienden importeurs die in aanmerking willen komen voor een teruggaaf zich uiterlijk 6 februari 2026 te registreren en moeten zij binnen twee jaar na het betalen van de invoerrechten een verzoek tot terugbetaling indienen. Daarnaast bestaat de kans dat president Trump nieuwe invoerrechten instelt, mogelijk gebaseerd op andere wetgeving. Afsluitend concludeert Vos dat het realiseren van een teruggaaf een flinke opgave zal worden.

Kavelaars vraagt zich tot slot af wie de procederende partijen in de VS zijn. Vos geeft aan dat dit partijen zijn die namens de importeurs rechtszaken voeren. Landen dienen zich te wenden tot de WTO.

5. Logistieke en economische gevolgen van invoerrechten door Veenstra

De laatste bijdrage van de middag wordt verzorgd door Veenstra.¹² Hij neemt de aanwezigen mee in de gevolgen van het instellen van invoerrechten voor handelsketens. Allereerst bespreekt Veenstra de verschillende beslisniveaus binnen internationale toevoerketens. Het hoogste beslisniveau gaat over de inrichting van de supply chain. Het gaat om onder andere beslissingen over welk type product wordt geproduceerd en waar de productie plaatsvindt. Dit beslisniveau en dan specifiek de plaats van productie probeert president Trump te beïnvloeden door instelling van invoerrechten. Het tweede beslisniveau betreft de beslissingen over de logistiek, zoals de wijze van transport, de grootte van de pakketten of containers en de frequentie van transport. Het laagste beslisniveau ziet op het daadwerkelijke transport tussen de verschillende (tussen)stops in de toevoerketen. Het verplaatsen van goe-

¹⁰ V.O.S. Selections, Inc. v. United States en Learning Resources, Inc. v. Donald Trump.

¹¹ Inmiddels is op 20 februari 2026 bekend geworden dat het Hooggerechtshof een streep heeft gezet door de invoerrechten die door president Trump zijn ingevoerd op grond van de IEEPA. Deze noodwet geeft de president volgens het Hooggerechtshof namelijk niet de bevoegdheid om deze heffingen op te leggen. De regering-Trump deinst na deze uitspraak echter niet terug. Zij laat weten dat het nog maar moet blijken of en wanneer de teruggaven plaatsvinden en heeft ook nieuwe invoerrechten aangekondigd.

¹² A.W. Veenstra is hoogleraar handel en logistiek aan de Rotterdam School of Management.

deren over grenzen heen leidt vervolgens tot een controleproces door de Douane, waarvoor weer informatie nodig is over de toevokerketen, zoals het land van productie van de goederen en uit welke materialen deze producten bestaan. De inrichting van het toezicht van douaneautoriteiten is mede gebaseerd op deze beslisniveaus en de inrichting van internationale toevokerketens. De Douane werkt bijvoorbeeld met risicoprofielen en verschillende niveaus van vertrouwen om zo gericht toezicht te kunnen houden. Onderdeel hiervan is het gebruik van zogenoemde ‘trusted traders’, dat wil zeggen betrouwbare handelaren, en ‘trusted trade lanes’, betrouwbare handelsketens.

Daarna zoomt Veenstra in op de economische gevolgen van de invoerrechten die zijn ingesteld door de VS. In economische termen zijn invoerrechten een mechanisme om relatieve kostenverschillen tussen lokale en buitenlandse producten aan te passen. In tegenstelling tot de gedachte van president Trump dat invoerrechten verkopers en exporteurs raken, vormen invoerrechten in de praktijk echter een belasting op geïmporteerde goederen die uiteindelijk door de kopers wordt betaald. Vanuit economisch perspectief klopt de gedachte achter de invoering van de huidige invoerrechten door de VS dus niet. Tegelijkertijd ziet Veenstra dat invoerrechten voor de VS wel een middel kunnen zijn om andere landen een bepaalde richting op te bewegen.

Na een lange periode van een graduele afbouw van invoerrechten binnen WTO-verband tot ongeveer een gewogen effectief tarief van 3%, is het Amerikaanse effectieve invoertarief na de invoering van de aanvullende invoerrechten door president Trump terug op ongeveer 14%. Dergelijke hoge Amerikaanse invoertarieven zijn enkel in de jaren 30 van de vorige eeuw van toepassing geweest op basis van de Smoot Hawley Tariff Act 1930. Destijds hadden deze hoge invoertarieven desastreuze gevolgen voor de Amerikaanse economie en zijn deze na enkele jaren snel afgeschaft.

Ook nu pakken de ingestelde invoerrechten negatief uit voor de Amerikaanse economie. Veenstra haalt een studie van de Tax Foundation aan waaruit een toename van de consumentenuitgaven blijkt van 1000 tot 1300 dollar per persoon als gecombineerd effect van alle ingestelde maatregelen. Eveneens volgt uit deze studie dat het effectieve invoertarief zoals gezegd rond de 14% ligt en het invoertarief gecorrigeerd voor reacties van bedrijven uitkomt op 10,1%. Het verschil tussen deze percentages kan worden verklaard doordat (i) bedrijven de heffing van invoerrechten proberen te vermijden door meer vanuit Mexico in de VS in te voeren en (ii) steeds meer bedrijven een aanvraag indienen voor toepassing van reeds bestaande uitzonderingen op invoerrechten, aldus Veenstra. Daarentegen leggen de invoerrechten de Amerikaanse schatkist geen windeieren: op dit moment is een bedrag van 132 miljard dollar opgehaald. Tot ongeveer 2035 loopt dit bedrag naar verwachting op tot 2000 miljard dollar.

De invoerrechten lijken – anders dan verwacht – minder impact te hebben op de inflatie in de VS. Hoewel discussie bestaat over de wijze waarop het inflatoire effect van de ingestelde invoerrechten moet worden bepaald, komt Nobelprijswinnaar Paul Krugman tot een inflatie-effect van ongeveer 0,8 procentpunt op basis van een berekening waarin hij de douane-inkomsten afzet tegen het bruto binnenlands product. Een mogelijke verklaring voor de tot nu toe relatief beperkte invloed van de aanvullende invoerrechten op de inflatie is een vertraging in de doorwerking van de invoerrechten in hogere consumentenprijzen. Dit kan volgens Veenstra worden verklaard door de volgende omstandigheden: (i) bedrijven hebben geanticipeerd op de invoerrechten door voorafgaand aan de instelling van de invoerrechten voorraden in de VS op te bouwen, (ii) Amerikaanse bedrijven hebben via prijszonderhandelingen geprobeerd de inkooprijzen te verlagen en (iii) bedrijven hebben een deel van de prijsverhoging zelf geabsorbeerd door middel van een verlaging van de winstmarge en/of het doorvoeren van kostenbesparingen. Daarnaast blijkt uit data dat diverse bedrijven al vóór de instelling van de invoerrechten de verkoopprijzen hebben verhoogd, waardoor het daadwerkelijke effect van de invoerrechten op de inflatie lastiger is in te schatten.

Veenstra geeft aan dat de onzekerheid over de invoerrechten voortduurt. Dit beïnvloedt de gehele supply chain. Alle partijen binnen deze keten gaan vanuit eigen perspectief handelen en maatregelen nemen in een poging de potentiële negatieve effecten te mitigeren. Dit kan leiden tot zogenoemde opslingereffecten;¹³ kleine veranderingen aan het begin van de supply chain kunnen leiden tot vele malen grotere veranderingen stroomopwaarts in diezelfde supply chain. Bij onzekerheid gaan bedrijven voornamelijk extra voorraden opbouwen. De productie wordt doorgaans niet verplaatst in tijden van onzekerheid. Dit laatste lijkt Veenstra ook niet verstandig. Een bekend voorbeeld van een bedrijf dat wel de productie heeft verplaatst, is de Amerikaanse motorfabrikant Harley Davidson. Dit liep niet goed af; uit eigen documentatie bleek namelijk dat het voornaamste doel van de verplaatsing het vermijden van aanvullende douanerechten was, waardoor het voordeel van de verplaatsing uiteindelijk werd teruggenomen.¹⁴

Afsluitend werpt Veenstra nog een blik op de toekomst. Hij verwacht dat de bedrijven die initieel ervoor hebben gekozen om de invoerrechten vertraagd door te berekenen aan de consument, er niet aan ontsnappen om de invoerrechten uiteindelijk door te gaan berekenen aan consumenten. Als gevolg hiervan worden vooral Amerikaanse consumenten in hun portemonnee geraakt. De betaalbaarheid van producten voor consumenten in de VS zal een belangrijk politiek thema blijven dat de Democraten

¹³ Dit wordt ook wel aangeduid als het bull whip effect.

¹⁴ Zie ook HvJ EU 21 november 2024, C-297/23 P, ECLI:EU:C:2024:971 (*Harley-Davidson Europe*).

politiek gezien kunnen uitbuiten. Het effect van de invoerrechten op de inflatie zal naar verwachting beperkt blijven, maar de negatieve effecten op de reële economie, zoals ontslaggolven, zullen Amerikaanse burgers steeds harder raken. Dit zal voortduren totdat het Huis van Afgevaardigden ingrijpt, waarbij het de vraag is of überhaupt wordt ingegrepen. Het blijven roerige en interessante tijden, maar Veenstra spreekt de hoop uit dat we weer in rustiger vaarwater terechtkomen.

Kavelaars vraagt Veenstra naar de gevolgen van de invoerrechten op de export vanuit andere landen naar de VS. Het blijkt dat het exportvolume naar de VS niet afneemt, maar eerder toeneemt, aldus Veenstra. Daarnaast is Kavelaars benieuwd naar de ontwikkeling van de inflatoire effecten. Veenstra antwoordt dat er vele uitzonderingen bestaan op de invoerrechten. Om die reden moet het effectieve invoertarief in de gaten worden gehouden om de inflatie-effecten goed te kunnen analyseren. Verder werpt Kavelaars de vraag op in hoeverre de inflatiecijfers in de VS nog worden gepubliceerd en volledig betrouwbaar zijn. Veenstra wijst op de vertraagde publicatie van de cijfers over de Amerikaanse arbeidsmarkt en geeft aan dat dit op de lange termijn een probleem kan vormen bij het voeren van de discussie over de daadwerkelijke effecten van de invoerrechten op de inflatie. Tot besluit vraagt Kavelaars zich af of een omleiding van de goederenstromen via bijvoorbeeld Mexico zichtbaar is. Veenstra hoort van partijen dat hiervan sprake is. Schippers vult aan dat invoerrechten niet simpelweg kunnen worden vermeden door de goederen afkomstig uit de EU via bijvoorbeeld Mexico of Canada naar de VS te vervoeren om zo gebruik te kunnen maken van het tussen deze drie landen gesloten vrijhandelsakkoord. Immers, er kan slechts gebruik worden gemaakt van dit vrijhandelsakkoord als de goederen in Mexico of Canada een verdere bewerking ondergaan zodat de oorsprong van de goederen wijzigt. Vanuit de zaal wordt aansluitend gevraagd of ook de handelsstromen vanuit China naar de VS worden omgeleid. Schippers benadrukt dat ook in die situatie naar de oorsprong van de goederen wordt gekeken.

6. Afsluiting

Kavelaars sluit af en bedankt de sprekers. Het woord was tot slot aan Essers. Hij bedankt op zijn beurt Kavelaars voor al zijn inspanningen.